

Oponentský posudek na disertační práci Jiřího Michalíka *Robert Fludd a Johannes Kepler: dvě podoby platónské tradice.*

Poměrně rozsáhlá disertační práce Mgr. Jiřího Michalíka, rozdělená do 15 kapitol vychází jak z podrobného studia spisů Roberta Fludda a Johanna Keplera (jakož i některých jejich současníků především J. Mersenna a P. Gassendiho), tak i ze zvládnutí rozsáhlé sekundární literatury, pojednávající o daném tématu, ale i o konstituování se moderní vědy koncem renesance a počátkem novověku vůbec. Po celkem rozměrné úvodní kapitole, v níž Jiří Michalík plasticky vylíčil ideové a společenské podmínky, v nichž se Fluddovo a Keplerovo dílo zrodilo a rozvíjelo, je proveden podrobný rozbor Fluddova a Keplerova pojetí Boha, stvoření a povahy světa, a posléze i povahy a postavení člověka v univerzu. V závěrečné pasáži práce pak Michalík probírá vzájemné Fluddovy a Keplerovy polemiky a zkoumá jejich hodnocení u dvou dalších významných představitelů dobového vědění – M. Mersenna a P. Gassendiho.

Na rozdíl od řady prací, věnovaných danému tématu neakcentoval J. Michalík na prvním místě to, co oba myslitele rozděluje a staví je do vzájemné konfrontace, nýbrž představil oba myslitele jako různě ideově orientované představitele jedné, totiž pozdně renesanční novoplatónské tradice. Správně přitom poukazuje na to, že takto vztah obou myslitelů chápali i jejich současníci, především významný představitel rodící se novověké přírodovědy a organizátor dobového vědeckého života M. Mersenne. I když doktorand velmi pečlivě specifikuje všechny rozdílnosti mezi Fluddovým a Keplerovým pojetím struktury a fungování univerza a povahy vědění, jímž ho člověk uchopuje, poznává a chápe, neprezentuje spor obou velikanů jako konflikt mezi představitelem rodící se matematické přírodovědy, zdůrazňujícím kvantitativní strukturu skutečnosti a pretendentem paracelsismem formované přírodní filosofie, jež za hlavní předmět vědění považovala kvality, či jako konfrontaci Koperníkova pojetí univerza s apologetem překonaného a předvědeckého geocentrismu. Stejně tak tento spor nenahlíží jako spor představitele moderní racionální astronomie s pseudovědeckým obhájcem paracelsovské medicíny a rosenkruciánských manifestů. V souvislosti s odmítnutím funkčnosti těchto výkladových schémat analyzuje Michalík i nejasnost a problematičnost samotného pojmu modernity, s nímž mnozí autoři při hodnocení povahy a významu díla obou inkriminovaných myslitelů pracují. Michalík podnětně ukazuje, že ač lze Keplera bezesporu považovat za jednu z klíčových osobností zakladatelů moderní vědy, ignoroval pojetí

experimentu jako falzifikačního kritéria pro ověřování vědeckých hypotéz, přičemž právě pro tuto stránku měl, i když specifický a nikoliv zcela moderní, zájem R. Fludd. Budeme-li též brát v úvahu Fluddovy a Kellerovy názory na hudbu a harmonii, můžeme, jak podrobně dovozuje Michalík, považovat Fluddovu koncepci harmonie za modernější než Keplerovu, neboť uznávala roli disonancí (v čemž byl Fluddovy blízký i jiný dobový filosof, polyhistor A. Kircher).

Mám-li provést celkové zhodnocení práce *Robert Fludd a Johannes Kepler: dvě podoby platónské tradice*, pak bych chtěl zdůraznit, že J. Michalík vyčerpávajícím způsobem splnil zadání, jež si v úvodu práce uložil a že jeho text je cenným přínosem hlubšího poznání vývoje filosofie a vědy v první polovině 17. století. Z tohoto hlediska je pozitivní, že disertační práce již vyšla tiskem v olomouckém Univerzitním nakladatelství. Kladně hodnotím i formální stránku práce, neboť je koncipována svěžím a elegantním jazykem a přitahuje čtenáře i poutavostí výkladu. Michalíkův jazyk je osobitý (jak dokazuje aplikace některých slov – když např. místo slova „rovnováha“ užívá slova „ekvilibristika“). Práce vhodným způsobem skloubuje náročnost výkladu se srozumitelností a transparentností podání. Nic na tom nemění drobné neobratnosti, když např. píše, že „... v následující kapitole následuje ...“ (s. 130). Na některých místech textu též vypadlo někde slovo, což bylo doufám, při korektuře knihy opraveno.

I k obsahu knihy měl bych opět – a nikoliv zásadních – poznámek. Mluví-li Michalík v úvodní kapitole o obnovování či vytěžování různých antických filosofických škola v období renesance a počátkem novověku, měl možná poukázat i na fenomén neokynismu v 16. a 17. století. Když pak popisuje vztah millenarismu a rozvoje vědění ke zlepšování lidského údělu, soudí, že ač millenarismus tyto specifické momenty podnítil, dochází v 17. století již k jejich osamostatňování od jejich původní millenaristické koncepce, jež ustupuje do pozadí. Domnívám se, že tomu tak nebylo ve všech případech, čehož příkladem je náš J. A. Komenský. Když pak v téže úvodní kapitole doktorand píše, že v renesanci na místo *bonum* nastoupilo *verum* (u pozn. 36), pak se domnívám, že v renesanci to bylo spíše *pulchrum*, což ostatně autor sám vyjadřuje tím, když mluví o bytostné estetické inspiraci Keplerova pojetí univerza. Verismus je typický pro jiné myslitele 17. stol., např. pro Descarta (viz např. jeho úvahy o dioptrice) či i Pascala. Co se týká J. Zabarely, bylo by patrně vhodnější mluvit o *examen mentale* než o experimentu (s. 81).

Na závěr bych zformuloval námět k úvaze: nenapadlo Keplera, že matematika se vyvíjí a že on považoval soudobý stav geometrie na bázi *Euklidových základů* a jejich komentování Proklem za dokonalou podobu této disciplíny, jež je identická s věděním Božím, jež profiluje jeho stvořitelenskou aktivitu? Jak by se asi Kepler zachoval, kdyby se dožil Descartovy *Geometrie*, vydané spolu s *Rozpravou o metodě* a dalšími spisy v roce 1637?

Hodnotím disertační práci známkou A a pochopitelně ji doporučuji k obhajobě.

7. 11. 2015

prof. Dr. Pavel Floss